

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№№ 123—124 (8076—8077). ♦ Алтынны 19 күнэ, күнэ. Суббота. ♦ Сыаната—2168 солкуобай.

ЫЧЧАТ ТУОХ ТОЛКУЙДААХХЫН?

Билигтн яарахан үйзэ улууска, чуолаан, тэд сирдэригэр ычтат үлэтэ суох буолуута ностөр биллэр суол. Бу сытты проблема хас биридин тыа ыалын, дьонун-сэргэтнн хаарыйдаҕа... Ол курдук олуктоох дойдularыгар үлэ булбатахтар улуус киинигэр «дьол көрдөһө», атыннык эттэххэ, үлэ көрдүү киирэллэр. Маньсаха эбин тыа хаһаайыстыбатыгар совхозтар, коллективнай хаһаайыстыбалар ыһыллыыларын, үрэллиллэрин түмүгэр элбэх киһи үлэтэ суох хаалара кыһалҕаны, эрэин үөскөтөр. Чэ, элбөхтэн биир холобуру ылыабын. Холобурдуон иннинэ ааҕааччылар киинигин таба өйдүүрүгэр баҕарабын. Ол иннинекки көрөн, быһа холуйан эттэххэ, ама, бааламнат ики. Өскүөрүтүн, «Мындаҕайы» табаарыстыба билигин буолбатаҕына хаһаи эмит ыһыллан хааллын... Дьэ, оччого нэһилиэнньэ улахан аңара үлэтэ суох буоларыгар тийэр ээ. Улахан кыһалҕа, ханан эмэ үүт-хайаҕас була саҕааһын саҕаланнаҕа ол. Ити эрээри бу суруйуум табаарыстыба туһунан буолбатах, олох атын. Волгуур нэһилинэгэр эдэр ычтаты үлээнн хааччыһы кыһалҕата уонна «Арчы» үөрэтэр-үлэлэтэр комбинат маннаагы филиалын тустарынан буолуоҕа.

Табларыстыба кадрга отделын инспекторын бил-
гин салбууа сылдыар М. С. Абрамова кэспир:

— Вейс «Арчы» филиалыггар үлэнигин. Үлэтэ суох ыччаттар манна кэлэн учуокка тура охсубаттар. Былырыын бийиги нэһиликтэн 13 оҕо Чурапчыга киирэн «Арчы» комбинатка үөрэһинтэрэ. Оттон билигин адэр дьону учуокка турун, «Арчыга» үөрэниг диһин да, кэлбэттэр.

Фидналга 6 үлэһиттээхпит. Олор истэригэр икки нистэнниһэг, биһр таһас ырыһааччы бааллар. 1884 сыллааҕа оччотообу совхоз биһнэхэ 2 квартираллаа. Дьэриһи анаан тутан, онгортон биһрбитэ. Билигин дьаһалта электрэнергияны, итинни биһринни уйунар. Баччааһа дьэри дьаһалта өйөөн үлэһи олоробут. «Арчы» комбинат, кини фиднала буоларбыт быһымыһан, таһаһынан, араас матырыһаалынан хаачыһар. Сонтон сабалаан ис таһаска тийэ тигэбит итэһнэ аһах таһаһын онгортуб. Холобур, ар кини баччыһаатын. Сыаналарын ыһааһа, сөбүгэр содус. Ол курдук, убаһа тыһа этэрбас 400 тыһ, оҕо этэрбазэ 200 тыһ. солн.

Диахтар халваатарын, утуйар тагаас комплети, сакаас киирдэтинэ сага торообут одо комплети, үөрүүнэн тигэн биэрэбит. Сакаас тулунаан эттэхэ, кэкиэ ырахаттары көрсөбүт. Үп-харчы болпуруоба мэхэндир. Дьон-сэргэ харчыланнааына эрэ сакаас тыйыр. Уонсайынан дабаан, тым сиригэр олорор марахан. Оппут-масыт да киирэ илик. Бу өртүнэн коллективнай предприятиега үлэлнир киниэхэ быдан чапчык. Киирдэри предприятие көрөр хаачыйар.

Мангай снэгтээрэн, үлэтэ суох тыа мччатарыгар тунаагай-тугу энэххэ сөбүү? Хамнык барарар нэмгэ олох мччат-сайдыытыттан тутулуктанар, ниники барар. Оччотугар бүгүү нэһилиэк мччата үлэтэ, идэтэ суох таах сымдыра хайдааһый? Ыччат олоххо Тэһэттэн мнэстэттэн булуунон сөптөөбүн, тылынан буолбакка, дымаланан дакаастыы сатаант. Бэйэбит нэһиликтитигэр учуонка туран, ханан эмит бымыс-хайабаас булан үлэлээх, идэлээх буоларга кыһаныыт.

Г. ПОТАПОВА

СИЭНИМ УОЛ УСКУЛ-ТЭСКИЛ СЫЛДЬАР

Сэрин буолбатада үйэ агарыттан ааста. Ол гынан баран, олоххут күнүгүтэ ыраан илэриттэн ным барыта диксинэр суола. Ону барытын риннок ыар тыһынынан быһаараллар. Быйыл үһүс кылааска үөрөннэхтээх сиэним Игорь, Саввин Бүлүү улуусунтан кэлбэтэ. Аны ланна биэр моһуонка ышларда, ханна да барар-калар сирэ суох буолан диксин түөрт муһунугар хаайтарда, айаалымы сатаан диксин таһыгар тахсан бадаранынан өөннүүр. Чурпчы сэлэннэстэн тиннээри оскуолалар бары, үтүктүөнү курдук, үөрэххэ ылбаттар, аһаастаан ыһа тураллар, ийэтэ Галина Константиновна күн ахсын оскуолалары кэрийэн атаадын тилээгэ алыһа да, туһа суох, «кыйдаан» таһаараллар.

Бу тугуй? Атын улуус обото дээшээр нэрийн ха-

«АН-93» БЕНЗИН КЭЛИЭ ЭРЭЭРИ...

рахтарын нэрдүлэр дуу, билигчи нэмгэ оёо үөрхтэн матара дээн тусгүй? Байнбин сэрхи сымла-
рыгар детдом харайбатага, иннпэтэгэ буоллар, бус,
билигчи суох буолуом этэ. Икки сэл устата үтүөх-
батаах, уескул-тэскул сымдыаммын үөрөхтэн ардым
атай хаалбата, ол иһин үөрэбим суох. Ол онугар,
хата, тыыннаахпын. Билигчи бириэмээгэ сага талла
эрэр сибэкилэр сырдымна. билигч-көрүүгэ тар-
дыстынтан маталлара сүрэ да бэрт буолаа нин.
Бийнөн кыалдабытын ханнын суут үрдүк соллоох
тоёоно сүрүнүүрүн. бмхаарарын билиэхинтия баа-
рабыт.

Ив^а САВВИН,
пенсiонер, улэ ветерана

родуунд татаа азалуулж байгаах. Ити наадыйны 70 бэрлүүдэнгээр тэвчээр.

—Дьонууснайга «АН-76» бензин дэлэччи баар буолуо, —дирр иини. —Оттои «АН-93» бензинигэ нормалааһын олохтохуо.

CHA.

Хатгалы адохтоохторо баһылыктарынан атмн үлүбэ аһаммгт бэйэлэрин кыыстарын, уруксута совхоз ра- бочномуу председателинэн үлэһээбит У. Н. Атлас- наны туруорсан ылбыттара.

Самга беймэлхэн үдэгийн соёлынхтай олох төлүү
бөшгүүрүүстэрэн өрө кетевэргэ бэлээнмэлн сэдэлэ
бытн. Багтамы соругуан бөхүөлэж кестүүтүн тул
сарарга сымл сорук туруоруммута. 60-ча сымл устата
колхоз, совхоз нийн бөхүөлэгэ буолбут Харбала
бэрээдэгэ суох шымлаадаг тутуулар, хараллыбатах
нирө-хоёо оройуонига үннэ этнэлабитэ. Бал биир-
динлээн тэрлэтэлэр, шаллар өрө тардына, хомуна,
тулсарына түспэттэрэн баркыннигин эрэ.

Бийнхүт янхи шилораманы туруурын үлэлтэргэ бэлэйнхэн «Туой» баалинай хаааһыгсүбатиһгар (салайаачы Г. К. Чечигмаров) үс сүл болдөөхтоон аренда бээрбүт, Кредит ылан айлоңх үстарагэ үлэни сүлдөөдлэр.

Бөхүсэлж, тугсарылдыгта маллар унаайбаларыгтан сағаламмыт. Холобур, Прониньев Василий Павловичтаах олбуордара устуруустанымт ыпсарылаах хантаһынынан эргитиллибт. Унаайба иһэ ып-ыраас. Дымалар тас өртүтгөн шугатуркаламмыт, муннуктара тугсавай орнааменарынан кыргитиллибт. Душ, теплица, баазынык, бадьбаал, хотон—барыта хондуп курдунтар. Эдэр маллар Марков Иван Еремеевич, Дельев Вячеслав уо.д.а, эмкэ ити курдук туринэн эрэллэр. Күөл угуургутугар баар дыоһунманы тоитторго буруус билаахынан дьаарыстанан гутуллубут эркинхөрдөөх, мансардлаах Драгунов Семён Иванович дьыһа ыраахтан дьындайэн көстөр.

Саха мала былыр-былыргытан булуустарх буолаллара. Ваай орто үс мөңгөнү халпахтаах дири булууну оностоллоро. Аныгы дьон атыннык туттар буолбуттар. Худуобуннаык идалаах Николай Николаевич Колесов булууну мөрүөх буолбутун үһүс сайыныгар үктэннэ. Ол санаабын, дьэ, быһыл толордум. Булуус тамбурун аанын аһан аа-дьуо сыэттинэн туран эрэ кириликэс устун түөркэ-бизэскэ таһыа ааны аһа-аһа кинрэн бара турдубут. Илэ ортотуттан турба тахсыбыт, ону сайын сабаллар үһү.

— Никн сүл устата ким да көмөтө суох бу 4 метр дингизгээх булууһу хаһан оҕостубутум. Сүр салгыһа киирбэттин дигэр бурууһунан ыларбытым. — диир киһим мин ыйытыһыбар хоруйдаан. Кырдьык, булуус эркиннэрэ хаһан да ыларарбатах, этгөрө-астара сибиэһэйинэн толгон сыталлар. Аара аспыт аһаарбытыгар бастахха туттар үүттэрэ, арыылара, о.д.а. бородуукталара ууруллар эбит.

Байгуулалт хэргийг, Сүүрбэчхэдэ тийнх эдар, мал кредит ыланнар ахылаат түгэриммэтэр, сорохтор дэлхэтерин хондойун бүтэрбитэр.

Баһадьрлик унайма таһыгар баар маймы-оту бүтүн-үүтүн иһирдэ киллэрэргэ, бырадылыбыт тутуу-лары нүртэрэргэ, ырааһырдым-чэбдигирдин үлэти-рин ынытарга дыһад таһаарбыт. Дьэ, ол «баай-дуол» манна сөххөс сааганан муһууллабута эдбөх арай, хотонор, ыскылааттар, тархытар тастарын баҕо-сыы-на, хаарбах тиймрдэр. Олору ыраастыырга үс баа-һынай ханнааһыстыбаларыгар (саһаааччылар Иван Дьялович Говоров, Василий Артемович Скрябин, Ва-сильий Федорович Батарев) сүктэрэлидигит Ону баа-ра ол дьон күн бүгүнүгэр диэри толорбосхо сыл-дьаллар. Хомолтолоох.

Бийнги улууска унугулаан турар илэр, хаваайм-
табаний шадаларга туһанар ууһа, хаачыдны
бонтуруонун быһаарыга Ульяна Николаевна эмиз
илеэбэт: Харбал, Сугулаан, Лахадды, Сэргэлээх
Алаас куоллария ууһа толоруута үлэ сааһаммыт.
Бөһүөлэж ыаллара сүөнүлэрин кытта биэр куолтан
аһаан одороллоро тохотулуохтаах диил сорун ту-
рар.

Не суоллары өгөрүүгә болгомто зуурулубут. Рынок үнәтигәр тыһыһаах буолуу, байыы таһыы суолу

кытта быһаччы сибээстөөх. Быстахтын ыллаахха, уһун улаастанка өлөрөөчүлөр онорбут өттөрүн-үүт-төрүн суола суох буолаахтарына кэминер туһага ти-һаппалара кыалдыбат.

Булгунтар уонна балыксыттар уопсай мунуунахтарынан ээһилиэк күүлэрин харыстааһынна, ыраастааһынна, булгааһын уонна балыктааһынна бэрэ-дэжтээһиннэ анал дьоннор сымарыллыбыттар. Мин санаамбар, бу саамай сөптөөх дьаһал. Урукку өртүгөр айылбаттан туһанар, ылар эрэ санаалаах этибит. Кини баайын-дуолун харыстыыр, элбэтэр туһунан санаан көрбөппүт. Сэттэ уонуттан тахсыбыт Махээхэ Хоютанов 13 сана күүлэ балын үөскөтүтүн браконьердар илһирэ, эспиттэрэ баара. Онон аһаммыт дьон үтүө суобастаахтык сымнаһаһан күүлэрбит барахсаттар босхо биэрэр баайдарын дуолларын үксэтэллэрэ наада.

Сайх дэонугар саймылыкка мотүү, отор доонун даян үгүө үгэс баара. Ол агардас сүөһүнү эрэ иктиинэн салайтарбат этэ. Бөһүөлэги чөбдигир дин эмнэ итинэн кэмтэ сибээстээх. Ону баара кэлин сымдарга бэл элбэх сүөһүлээх астаах бааһынайдар сайымнары бөһүөлөннэ оловор буолдулар. Сайа баһылык ити боннуруоһу бааһынайдарга да, биирдиилээн да малларга туруорбутун ким да сэнээрбэтэх. Биир биричинизэлэринэн саймылыкка сөптөөх тутуулар уонна электро-уот суохтара буолбут. Ити, мин санаабар, сылтавыры. Соһхос эрдэбинизэни саймылыктар дьыалэрин-уоттарын бэйэлэрэ көтүрөн үөдэн-таһаан оһорбуттар, оччолорго саймылыктарга электро-уот да баара... Сүүүһүнэн элбэх сүөһүнү биир сирга сайымнары туруоруу үчүгэйгэ тиэрдибэт—үүт-ас да аһыһыар, бөһүөлэпнт иһэ сотору сүөһү хыятынэн туолан, куталдыгыас бадарамкка да кубулуйууһу.

Хатындыр айнахтыр сирдэр айылда анаан өгөрбүт кэрэ мээсттэ, 1990 сылдаахха минна улуу айылаа ытылдыбыта. Оһоо дьолунаах стадион баар буолбута. Иһи алаас дьолдойор саалыгар сэрин ветераннарын үйэттөр тимир сыманын эргитилибит ойдобунуук туруоруллубута. Спайпер Е. Д. Добердуурал 80 сааһын туолуутугар иһинэх буюст-пааматыннык оһоһуллубута. Иһи барытын чөлүгэр түһэрэн, Ульяна Николаевна минна сымнылаан сааркатыа тэрийэр бадаллаах.

Түмүк кариата өттөхпннн, сага баһылык сагалыны
үлэлннргн дуулуурун хатылылар өйүөхтөрүн, кэтэмэ-
рөйдөбөккө өрө анһан үлэлннргн бары турунуос-
тарын баһарабын.

Н. СОЛОВЬЕВ.

нэгдсэн бичуутгах гравданинз.

Марина ТЕРЮТНА

